

festivalová recenzia - **hlavný program**

FILIP

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA V TRNAVE

autorka recenzie: Miroslava Košťálová

predstavenie na festivale Dotyky a spojenia:

28.6.2024 v Martine

Je dôležité mať Filipa. Najlepšie toho trnavského

To, že Divadlo Jána Palárika v Trnave uviedlo v divadelnej sezóne 2023/2024 premiéru autorskej inscenácie *Filip* o Jarovi Filipovi, nie je náhoda. Tento umelec je spätý s trnavským divadlom, keďže v ňom pôsobil v 80. rokoch 20. storočia. Naštudovať inscenáciu o tejto významnej kultúrnej osobnosti mala dramaturgia divadla už dlhšie v pláne, no až súhrou viacerých okolností sa im to podarilo v aktuálnej divadelnej sezóne.

Text Mira Dacha odzrkadľuje jeden z výrokov Jara Filipa, ktorý sa snažil do všetkého vniesť prvok hry. Dacho pracoval s pestrým dokumentárnym materiálom zahŕňajúcim spomienky ľudí na Jara Filipa, úryvky z politických relácií, inscenácií, výjavy z jeho života a pod. Na základe toho vyskladal text, ktorý mu umožnil otvoriť tému umelca zo širšieho uhla pohľadu. Nejde teda o faktografický životopis umelca, ktorý by poukazoval na život Jara Filipa z hľadiska chronológie. Miro Dacho sa vo svojej koncepcii vybral náročnejšou a hravejšou cestou, ktorá mu umožnila prepojiť minulosť prostredníctvom dokumentárnych materiálov spolu s prebiehajúcim javiskovým dianím. Divák si postupne skladá mozaiku umelcovho života. Dacho sa v texte primárne sústredil na vykreslenie umeleckého života Jara Filipa, súkromie nebolo nosným prvkom koncepcie.

Spolu s režisérom Jánom Luteránom sa rozhodli pre zmnoženie ústrednej javiskovej postavy. Jara Filipa stvárňuje šesť hercov a dve herečky, vďaka čomu je umožnené rozohrávanie vtipných mizanscén či poukazovanie na rôzne druhy psychického rozpoloženia, ako napríklad vzrušenie, prchkosť, netrpezlivosť, veselosť a pod. Hranie kolektívnej postavy zároveň ponúka možnosti hereckému súboru z hľadiska hudobnosti, keďže spievajú nielen spolu, ale aj sólovo. Všetci sa zároveň zapájajú aj do hrania na hudobné nástroje (klavír, saxofón, gitara a pod.). Herci a herečky sú živelní (v tom najlepšom slova zmysle), hrajú s obdivuhodným nasadením, a preto je nemožné uviesť, kto hral Filipa lepšie. Práve v kolektívnom herectve spočíva najväčšia príťažlivosť inscenácie, keďže všetci vytvárajú súdržný a energický celok.

Na inscenácii spolupracoval aj hudobník Martin Husovský. S hereckým súborom naskúšali hudobné aranžmány, prostredníctvom ktorých na javisku zaznejú aj menej známe piesne Jara Filipa,

ktoré sú definované ako politická satira. Aj tu treba vyzdvihnúť režijno-dramaturgickú koncepciu, pretože piesne, ktoré vybrali, sa aj po toľkých rokoch ukazujú byť stále aktuálne, najmä čo sa týka pasáží venovaných slobode a demokracii.

Scéna Juraja Kuchárka je rozdelená do troch častí. Vľavo sú umiestnené hudobné nástroje (bicie, gitara), stredná časť funguje ako centrálny priestor, na ktorom prebieha najviac javiskovej akcie, a vľavo je umiestnený klavír. Na strednej časti javiska sa nachádza vyvýšený priestor s mikrofónmi, ktorý neskôr vystrieda veľká drevená debna, z ktorej stúpa para. Súčasťou scénického riešenia sú aj priesvitné kocky v životnej veľkosti, kde odídu herci počas prestávok. Jarovia Filipovia sú takýmto spôsobom uzatvorení a pohrúžení vo svojich myšlienkach.

Kostýmy Alžbety Kutliakovej sú uniformné. Na javisku vidíme osem rovnako oblečených Jarov Filipov, čo podtrhuje aj ich maskovanie (fúzy). Výtvarníčka vychádzala z dobovej módy 80. rokov (pánske menčestrové nohavicové kostýmy, biele ponožky v mokasínach), čo má súvislosť s obdobím, v ktorom Jaro Filip umelecky pôsobil v trnavskom divadle. Z uniformného davu vyčlenila kostýmová výtvarníčka dve javiskové postavy – Deža Ursinyho a Richarda Müllera, hudobníkov, s ktorými Jaro Filip spolupracoval. Výtvarníčka štylizovala Ursinyho ako nadpozemskú bytosť, pred ktorou sa musia všetci klaňať, čo znázorňovalo biele rúcho. V prípade Richarda Müllera pracovala so významnými prvkami jeho štýlu, teda dlhý čierny plášť s kapucňou a čierne slnečné okuliare.

Autorská inscenácia *Filip* je plná hravosti a energických hereckých výkonov. Ostáva len veriť, že priamo úmerne s množstvom odohratých predstavení bude nasadenie hereckého kolektívu stále rovnaké a bude potvrdením dobre zvolenej režijno-dramaturgickej koncepcie i kreovania hereckého súboru.